

մատեններ : Արդ, այդ բոլոր դրա-
մագեղեկորսն յաճու մկսի արդիւն

Գրիկ Խուսիս գլուխին հարաւա-
յին կողմը, Նիքո երկու ժամ հեռու,
Ս. Բարթողեան ձորին արեւմտակողմը
լեռներով չըլլապատեալ դաշտ մը կայ-
գարանս դէմ, երբ լեռներու վրայ
ձիւները հալի կը սկսին, դաշտը լիճ
կը դառնայ, և բնականէն բացուած
հովիտէ մը հեղեղատը կը հոսի չորս
ամիս շարունակ, մենչելով ու փրփրե-
լով։ Սչնան մտնելու ալ դարձեալ
բաւական քանակութեամբ ջուր կը
գոյանայ ու կը հոսի։

Հեղեղաբար 10-13 հազար օրա-
վար անջրդեհ հողերու մեջէ կ'անցնի
խորունկէկէ ձոր մը թաքած և կ'եր-
թայ կը թափի եփրառի այն ճիւղին
մէջ զոր Քրիի գետ կ'անունանեն :

Զորքն որ այսպէս կը հոսէր վերայ ի գլուխը, ահապէն հարստութիւն մըն է որ կը վառնուի, «սառնց» ու էժանապառթիւն մը մատուցանելու իր եկեղու կողմի, ընդարձակ ծարաւի հողերուն։ Սերունդները որ եկեր անցեր են անկից, չեն խորհած հեղեղատին առկն յատուար մը վանգնելով, ջրին ընծայքը դարձել ու եղբերայ պատուական հողերը պարարտացնելով արդիւնաւորել։ Այդ հողերը կը վերաբերին հինգ քիւրաւ և մէկ հայ քիւրերու, որոց անակիչներուն հարլուրին ութխունը քաւորութեան պատճառաւ կը պանդխտին Պոլիս կամ այլուր, ճառուր համար լայն հացը որ այնքան տեւառտ պիտի ըլլար իրենց բնական ձողին վրայ, եթէ քիչ մը ձեռնէ։ Եղբորթիւն ունենային։

Ուրբ խորհուրդը և նախաձեռնու-
թիւնն ունեցած է Գլխի Խումիս գիւ-
ղի ճանկէնքէն Յարութիւնն էֆէն-
տի Բէյիսեան և Բէյիսեան էֆէնտի
խայսերական Կառավարութեան ծը-
նագիր մը ներկայացուցած է հեղե-
ատին առջեւ թանձր պատուար մը
բաշխելով՝ երկու կողմէ խոշոր մայր
սուռներ հանելու, առուներուն ըն-
թացքին վրայ ջրաղացքներ հաստա-
նելու և իյէշաք վեյ գիւղերուն
միջաբերդը բուրդ հողերը ջրառե-
ութիւն և ջրագիրը, Հանրագում շի-
ութեանց նախարարութեան մէջ
քննուելէ յետոյ, ընդունելի դա-
տուեր է Խնդիրը յանձնուած է
այտմ Կարինի կուսակալութեան,
որպէս զի ի Գլխի տեղոյն վրայ քըն-
ութիւն մը կատարուի և արդիւն-
քը տեղեկագրուի և ջրագիրը ի Պո-
լիս շատ նպատեանաւ ընդունելու
թիւն գտած է, և Կարինէն գալիք
խայսուցուցի տեղեկագրելին վրայ հարկ
դրած արտօնագիրը՝ պիտի տրուի
անդարարուն ։

Գործունէութեան այս երեսոյթը
նարարութեամբ կ'ողջունենք Մին-
նա Տիմա Դիլի ունեւոր դասուն
լոյս մեր առած տեղեկութեանց
մէջ, այս նոր անդեկութիւնը բո-
ւորովն արդիւնաւոր է Բիլին իրե-
տեք հարիւր զիւղերով գաւառակ
մըն է, ընդհանրապէս աղքատիկ,
սակայն իր մէջ չեն պակսիր դա-

մատեններ։ Արդ, այդ բոլոր գրա-
մատեններուն շահու միակ աղբիւն
է վախառութիւնը, տոկոսին տո-
կոսը։ Հայրն այդպէս տեսեր է իր
հօրմէն, և որդին նոյնը կը սորվի իր
ծնողէն։ Երկրասարդը, երբ աչքը
բանայ ու շուրջը նայի, մէկ մաս-
ծում ունի միայն․ լաւ ուսումնա-
սիրել տոկոսի հաշիւները։ Գիրին
շահու այդ ստորնացուցիչ ունակու-
թիւնը՝ երկրորդ բնութիւն դար-
ձած է ա՛լ, ոչ ոք չհասնանքոր կը
այդ հասոյթի նոր աղբիւր մը փնտ-
սելու գտնելու, ու ամենքն ալ ու-
րիշին դարմական նեղութեան ու
մէջ վարժուած են փնտոելու իրենց
ապրումսն ու յահր։

Հիմա, անհատ մը, իր խելքով իր շնամադրութեամբ, իր յարատեւութեամբ, շահու նոր աղբիւր մը կը գտնէ, իրացնէ աղբիւր մշտահոն և մշտանորոգ։ Իր շահը, անընչաք մեծ պիտի ըլլայ այս, ձեռնարկէն, բայց ահա վեց գիւղեր այ որոց ստորոտը պիտի ապահովուի այդ ձեռնարկէն շնորհիւ, հարիւրաւոր գիւղացիներ որոնք ապավովաւ և տեւական հաց պիտի գտնեն իրենց հողերուն վրայ, առանց ենթարկուելու դաղթականութեան ժանտեղիպումներուն և սպառումներուն վարժուելու ենք հետզհետէ մեր ուշադրութիւնը դարձնելու գործունէութեան այնպիսի միջոցներու վրայ, որոնք օգուտն ընդհանրական ըլլայ, շահաւետ թէ՛ կայսերական խաճաճուն, թէ՛ հարիւրաւոր ընտանիքներու և թէ՛ խնդրարկուն։

Քիչեցի հարուստները թող մտա-
ժեն այն նոր ձեռնարկին վրայ ո-
րուն կը հետամտի Բէյիսեան Յա-
սութիւն էֆէնտի: Եւ ոչ միայն Քը-
ղեցի, այլ և բոլոր դաւաճացի, բո-
լոր մայրաքաղաքացի դրամատէր-
ները կրնան օրինակ մը գտնուել այն
հեռնարկին մէջ զոր յղացած է և
բորւն գործադրուածները կը հե-
տամտի գիւղացի մը:

Այժմ մարդ առկեր նապատակ մը
նրի որուն հետեւն կը վազէ միտ, ին-
չուն և ինչ յալեանի ինչպէս կ'ըսեն
ընթացքը, գրեթէ, Մեքենադէտներն ու
մեքենադէտները սկիզբէն ի վեր փնտնելու
լրայ են. հըրկէնեւեւ զլեթա՞նը, որուն
միտը, մինչեւ ցայսօր, տեսնուցցաւ
միտին դաշակի կտորներու մէջ զոր
մէկերէն սկսելով մինչեւ Չուհանեւ
մարտիները մը ընդ մայիցին, աս տար-
ներու թիւով որ աստուգ միտանակ ժայռ,
ապր, նաւ շարժելու՝ կը շարժեն հողի-
նը և արտերը՝ իրաւ որ երբեմն շատ
կտաւանակ նուազաբար դաշակներ, թիւակ

Իմաստասէրներուն փնտասնն ալ է թէ
 Դր յառուծութիւններով մարդուն թէ մար-
 ինը եւ թէ միտքը կը զարգանան, եւ
 թէ կոյն ամբողջ որ անասաբեր կը մնան
 զանազնակալն չարստիմ զաղափարն առ-
 եւ, չենք ծաննար ընդհանրասկն մէկն
 զուզէ չդիտաւ զանոյնը ։

Նախ որպէս զի զնախանձինք իրարու,
 սանք թէ ամենքս ալ հիմաեւսիմ
 Խորասկ փարսաւ հեռուն եւք այդ
 Եւսկիւթեանք ամբողջութենէն ։ Այս է
 թէ ամբիրկեան թերթի մը կարծիքն, որ
 Իրաւիրեք աշխարհիս բոլոր Եւսազ փիլի-
 սոփայանք 250 տող յորտամի մը մէ-

պատասխանելու ես հարգումին թէ՛ որո՞ն
էն այն էական յարկաւթեանները զորս որ
լը միայն զարեցնելու որդեգրէ մարդս լըլայն
որդեգրէլ Այս հարգումը կ'ենթարդէ քնա
կանապար թէ՛ մարդո մշակութած յատկու
թեան հարկուն ունի, բայց որդեգ շատ անմախ
կնիքն ալ ունի :

Լորտ Ռանտուլի Ջրըլիլ, որ իր պա-
րապոյ ժամերուն մէջ ամէն բան է, նոյն
իսկ փիլիսոփայ, եւ անկէ դուրս զիւր
նապէտ, մէկ էական պայման մը կը դրա-
նէ, իսկ մարտահրէժն եւ ոտքի տնկ-

Ուրիշ գեղարարելի անձ մը, Պ. Սթան-
լի Հյւր, բաւական չգտնեք այդքանը: Ըս-
տին, պէտք է լաւ տալ, լաւ խօս-
ել քանակէն եւ յետոյ յաճախ քաղնիք եւ
յաճախ պարզեցնել: Այս անգամ իսկոյն փոշ-
կանմանը ձեզ յամենայնովեք ետք կը փո-
թայ աւելցնել թէ այս ամենուն հետ միա-
սին պէտք է ունենալ նաեւ կրօնը որով
չնոսրէ պիտի կրնաք զգիւցնեալով եւ
տառապանքներով համբերել, երբ կանա-
սի մէջ մեր մոտ ծանոթանան:

Իսկ ուրիշ ամերիկացի փրկիտիպայ մը
աւելի հետեւն երթալով, կը պնդէ, որ
ջանալու է յաջողիլ 140 ժխայի ծանրու-
թիւն մը հասնալ, ջշային կազմուած պի-
տի ունենայ եւ որուն ծնողական ոյժե-
րն . . . անկատար պիտի չլլան :

Կրնանք հաւատալ թէ տաճըն էրեւել
չը պիտի երթան վնասոցի հետեւներ
այլ պատուական շեղանի մը չուրջը
տաճուկ բաղնիքի մը, եւ ոչ-ամայի ան-
կողնի մը մէջ :

Դժբաղաբար իրենց համար, այդ զը-
նաթափանցները շատ քիչևոր են : Ամե-
րիկեան թերթը յոգետես շատ մը փիլի-
սոփայաներու հանդիպած է իր ընել ար-
ւած. այդ ուսումնասիրութեան մէջ :

Մեծ խորհող մը տուած է հետեւեալ
յուսահատեցողիչ պատասխանը .

«Կ'ուզե՞ք որ մարդը ըլլայ թէ Հե-
րայլէսի պէս ուժով , թէ Ազգոյնի
պէս աւուր, թէ Հերմէսի պէս արագաշարժ .

Ի մտնանք սակայն ի՞նչ այս երեք դատավորներին՝ իրարու կը հակառակին, եւ ի՞նչ մին կը զարգացուի միշտ մեւսին վնասելով, Նոյն հակառակ միտքով զինակող կը ստիպէ նաեւ զգացող մննելու եւ քաղաքագրութեան աշխարհին մէջ և իյն մարդն որ ստարունակ արածող մըն է, որ իմաստասէր մըն է, անկարող պիտի ըլլայ տնտեսական հենարկներու եւ կեանքի գործնական փոփոխութեան հետեւ պիտի մնայ, երբ աւորիչները հոս պիտի ճանարն և ինչ որ պիտի արդիյն արգասնէ անոր միտքը, ճայաբեր

աբաբայական ըմբռնումը, պիտի պակսեցնե-
լիսնապատյոն, անոր առնականությունը
յնպէս զգալուն բան մը պիտի ընէ :
Կատեւարք, մարդ պատճը իր մնա-
յնէն որ է, վասն զի իր ներկայ վիճա-
րով մարդս մասն է ընկերական մարմինն
որուն կատարելութիւնը կը գտնուի նոյն
կէս բոլոր մարդկային անկատարու-
թեան մէջ : »

[illegible]

մեզ թողուցած են նախորդ սերունդներն
որ մեզ կուտան կլիմայն, տաքն
պաշրջ, անձրեւն ու զուրար, որոց մինն
անակարող ենք խօսք հասկցնելու
նոյն երեւոյթից կազդապահներն
սին: Մենք կը ժառանգենք մեր միջա-
վարէն, մեր նախորդներու թողուցա-
գրքերէն, սովորութիւններէն, բարքե-
րէն, աղէկ կամ գէշ կազդապարհե-
րինպէս կը ժառանգենք անորով կամ հի-
ւանդ մարմիններ: Եւ քանի որ գիտու-
թիւնը կը պիտի թէ մարդիկ կը ժառան-
գեն աւելի գէշ բաները քան թէ լաւերը
տեսէք թէ մեր, կոնսիլիս վրայ ինչքան
մեր նախորդներէն եկած բռնորդ կը դի-
ուին եւ կ'ուզէք որ այս բռնին տա-
լիսկեմուծ ելլալով համեղեք՝ ունենանք
բնօրէն մեր քան յառաջիկայ մեր: զբախտս փի-
լիսոփայներ, հետեւ գաղտնի:

Գաղղիացի մը. Պ. Շառլ Պառնսր, որ
ինքն ալ ուզեր է գուլպուլթիւն մը ընել
կ'ընէ թէ ապագային մարդը պիտի յոգ-
նէ. հիմակուինն աւելի քիչ, պիտի ըլ-
լայ հիմակուինն աւելի գորարթի, աւելի
գեղարուեստաւոր, նուազ պոխւն եւ նը-
ւազ հփշիւն:

Այս իսկալը չատ գործիս կուգայ
Ապրիլի Եւրեմիս: Զ. Մ.

—●●●●●●●●●●

L I B R A R Y C O P Y

Հայրենիքի մէկ խմբադրականն, որով
Ռոտտսթրոյի աղջկանց կրթութեան հարկը
կը զգացնէր, չարաչար մեկնուեցաւ:

Ամենէն ցաւալին ան եղաւ որ ուսուցիչ ժը, զոր զոնէ իր պաշտօնին գիտակցութիւնը ետ կ'ցնկնելու էր այդպիսի օրդրմով լարմունքէ, և առաքելութիւն ժը տանաձողի պէս ան շարաշրջակ դրոշմներուն արձագանգը կրննելով ասկէ, միւս կողմէ ալ գաղտ մատնանիշ բրաւ Ռոստոթոյի վարժարաններուն մէջ կարեւոր անդամը իրը թիւադրիչ Հայրենիի՝ այլ խմբագրականին։ Ա՛լ զիւրին է երեւալայելի դիւրահաւան ամբողջն զգայածը ասոր պայա։

Խնդիրն առավ չփակուիր սակայն :
Աղջկանց զատտիարակութեան վրայ է
հարցը :

Կ'ընթացումիս որ Ռոտաթոյի կինն աշխատասեր է, տնայեր է, պարկեղտ, եւ զարդ զէշով գոհացաւ, իւր հինամ կտանէր ազաւ ու հաջորդ իր պարկեղտ, բայց երբեք ներելի չէ ըսել որ իր սեւի դագաղի-բարակութեան հաստաւ խնամք վայելեց ինչ Մաննիւն վարժարանին, իրենց եւեկէջնեւորով, վայլուն ժամանակներ ունեցած են եւ շատ անգամ ալ մեր թաղային վարժարաններն զերգործը կըստին Պարսբարաւը ուսանելու գրգիռ կապերեակն Լիւիսին, Պէրպէրեանին, Ռոպէր-տի, Թէշկալանի վարժարաններուն ուսա-նող սուգով է. եւ ըստորմէջի երեւոյթ-

արդերք ման ընդունակութիւն ցոյց առածն անոնց մէջ։ Իսկ աղջկները, խորթ աւակներու պէս անմառաղ նետուած, ինու ուսուցչի կրեակ չեցան։ Մեզի կրեան տարկիք որ ժամանակ ժամանակ աղջիկը տարուած ըլլայ Պոլսէն, եւ թիկեւս աշանայ մըն ալ խոտու զէմբով, փա- եղը ուժգին սեղծած մինչեւ ականջները, պիտի պոկին։ Առ Բելո-Պէլեւնովը խեղ- ուսի գլխիկները չարչիկէ հասկցեալն ու հասկցեալն ալ զոց ընել տալով։ Այս- օրի խեղճ ծրարով մը պնդել որ կրթու- թեան միջևնայ խնամք մայեակ մե եր- ուն սեփեր, մէկուս ծծածովի պատիւ մը եւ միւսին անկուս աժառատանութիւն ընէ Դիտնիէի Ժմաւանդ որ արյմար- իկ դպրոցէն դուրս քիչ-չափ դարձանա- լու միջոցներ ունին ան յարաբերութիւն- երով, որով տունէն դուրս արտաքին յիման մէջ են, եւ կրնան հաւատացնել եղ թէ դպրոց չտեսնող ոտոսթոթոցի հա- րաւի մարդ մը՝ բարոցն ելաղ որ կնոջ- նէն արեւի ամառն ու մարտն ու լկառն

պարզ բաներ են եւ չարժեր որ երկա
գրուի :

Է՛, ինչ կ'ըսէք հիմա, որովհետեւ
Ռոտտոթոյի աղջիկը պարկեշտ է, դաս-
ուսի, առնեն ունի, պէտք չէ՞ որ քիչ մ-
աւելի դարգանայ: Առաւելութիւնը ի՞նչ
անոր իր տանը լեզուն խօսի՞ անխառ-
աւ պարզուկ, քիչ շատ յղկուած միտ-
ունենայ, գիտակցութիւն ունենալ իր ե-
կեղեցեայ ու ցեղին, իր քաւակն ու
քրայինքն արտաւժողութիւնները մէ-
ծերկից արքայութենէն զատ՝ հոգեկա-
հրճանքն ու ներքին յազցումն ունե-
նալ, Եւ մահաւորը չէ՞ որ աւելի զո-
ւարթեամբ դաշտը կը վազէ կամ իր գիտա-
ցութեամբ ծոխ հողին վրայ, իր անու-
նոյն ու զաւակին աւելի օգտակար չըլլա-
յիր մտքովն ու լեզուովը: Կ'ուրացայո՞ւ:
ան առաւելութիւնները, որովհետեւ պար-
կեշտ են, առաքելիք են Ռոտտոթոյի կի-
նեքը:

Քիչէ՛ մը յառաջ երթալով ըսեմ թէ՛ մեր մէջ գրուատուած կարգ մը առաքել-
ներ իրենցը ու պաշտօնադէմք իրենցը
գոտախնդրի են զորով, առաքելք մը
վարդ վարդը ջուրերու պէս են, կամ թէ՛
հին ու մին շէնքեր, որոնց, ճարտարա-
պետները մենք չենք, եւ օր մը օրանք
կենդան փշկել հոգի մը առջեւ Մեր կի-
նեքը եւ եւրդեցի կ'երթան, որովհետեւ
վարժեալ են միմիայեալ. իրենց մանկ-
մուսնը պարաբեր կը կատարեն, որով-
հետեւ առ ճամբաները զձեռած տեսա-
ն են միայնալով. աղբարտին դրամ կ'ուտան
որովհետեւ առ մետաղին պոյնէ կապ-
եալ են իրենց տրեւյալութիւնը. կը կա-
ռուցէին, կը ցախին, որովհետեւ բնու-
թիւնը կը դադար տեսնէ:

Աստուծոյ մէջ գիտութիւնն կամ գիտակցութիւնն չունի հայ կրինն ամեն տեղ ուստի ան օրը որ քիչ մը գիտութիւն դառած է արարելու եւ հետեւեալ օրը իր հացն ապահայաւորաւ ուտողու. տանջանքը կը պարկաւրէ ալ աշխատեալքն չէ . եկեղեցիներ հետ իր յարաբերութիւնները թողնցած են. զայտ աստուածամայր ալ չէ, որովհետեւ կարգը մը եկեթական ակնկալութիւններն որոնքը դրուած էին պատշաճութիւնն ու խորհրդներն վրայ ալ անքերեւելի զօրութեան մը աջոյն մէջ, առ ձեռն ունի արդէն . Բոյոթ ալ չունի որ այրուհեմեա իր խորունկ հայտն մը տունն ըլլալէ կրնայ դարձել . եւ եթէ եկուցեա իր շնորհակալ արարեալեանալ, ջանա՛ մտադնել տալ անոր արդէկան ու մանչուն ինչ որ մերն է, Դարկկային թաթականք կամ կապիկներ լալէ անոր բոլորափըքը եւ կը կարծած թէ միւս առաքելութիւններն ալ մեծ արդիւնութիւնն չեն ընծայեր, քանի որ, ինչպէս յօր, գիտակցութիւնն չկայ անոնց մէջ, ու աստ առաքելութիւնները հին շէնքերն են:

Թոտութեցի կրներն առ չըմանակէն
ուրաք չէին կրնար ըլլալ։ Անոնց պատ-
մութիւնը կը չինուէ հնոսէին առաքի-
նութիւններով, որոնք ժառանգութիւն-
երու պէս մէկէն միւսին անցած են
և առ առաքինութիւններն են հողի վրայ
որակչար աշխատանք, տան դրափմունք,
արտիշիւր երթիւ, կրած անտեսել։ Եւ
երբեւ մեն ապացոյց չիմեալ որոշական
րծնախորտութեանը, եկեղեցի ու խաչկալ
ինչի առած են նոյն իսկ իրենց վառա-
րէր կը դաժմով։ Եւ աւելով տեսալ իրաւ
արուեստ տանտնտէի մը, որ, զակէն-
ու ու թուներու տէր, աւազիկ պարկը
նակին վրայ, եկեղեցւոյ չինութեան
աւանակից եղաւ եւ իր օրինաբով ու-
իշերի ալ խրախուսեց։ Բայց երբեք չեմ
արար հաստատու որ եթէ այսօր տան կար-
ի չինութիւն մը սկսի, տանտիկնոջը
էլ աղշիւր, հարստութեամբ անկէ շատ
ար, իր մօրն առաքինութիւններն ե-
ւեցնէ անձին վրայ, աւազիկ պարկը
ունակը նետելով։ Ինչու... մեր կամբէն
ունար զօրութիւն մը կայ, ժամանակը,
ի առաքինութիւններու ձեւը կը փոխէ
ե նկատուամեն կը ստեղծէ, եւ ըսեմ՝
մեր աստուծոյ տանտէի տանտէի տանտէի

ցան կիններ, որոնք ծիծաղելի կը գտնէին շարուստ տանկիմով օրինակը :

Տեսակ մը առաջնորդութիւն ալ կրնայ սեպուել անական լեզուի պահպանութիւնը ճիշդ գիւղացի հայ կնոջ երկու գիտականութեան պէս, զորս լաչակ մը կ'ամփոփէ իր մէջ : Այսու ամենայնիւ կը հաւատացնեն որ եթէ վաղը կամ միւս օր Մարապետներու խեղճ դպրոց մը բացուի Ռոստոմիոյ մէջ, ան ծրագրով որուն նըպատակն ըլլայ մտեցնել աղջկանց չըրթունքներուն վրայ հայ լեզուի մնացած ողորմելի թափթիւրք մը, անոնց գրասեղաններուն վրայ առաջին անգամ կը տեսնէք առտուն դաշտ գաղտը ու իրիկունը առէն զարձող հայ կնոջ աղջիկը : Վարդարան մըն ալ տո՛ւր անոր ձեռքը, անծանօթ սուրբերու եւ շարք մըն ալ չըթունքներուն վրայ, եւ հաւատարմ եւ ղրոր որ ամէն օր մեր եկեղեցին ու մեր սուրբերուն վրայ լինի անոր փոյթն ալ չէ : Նոյնը չէ՞ եւ հոս :

Ասոնք պանծալի առաջնորդութիւններ չեն . փչէ՛ եւ անա զիւրաքեկ եղէգիւ պէս փշուրած կ'իյնան : Ասոր պայտքոյցը առեւած չէ՞ք համարի որ երբ ըսեմ թէ պիտանք ու պերճանքի հովերն արդէն սկսած են փչել հոն . հայ կինն ու աղջիկը իրենք զիրենք երջանիկ կը սեպեն եթէ փալուսն կերպար կտոր մը երեւցած է իրենց վրայ : Եւ ինչպէս որ փշուրած է միշտ բոլորիս անցան, ինչ եւ րախաւորութիւն կայ որ պոյսական կեանքն իր ամբողջութեամբը չգրկեն օր մը : Եւ ըստ իս, լեզուն ու եկեղեցին ալ իրական արժէք մը չունին աչքերուն, քանի որ երկուքն ալ իրենց բուն արժէքով չեն կռներ արտի ու մտքի վրայ :

Ասոնց համար է արդեօք որ բաւական սեպում է կրթական ինքն ծրագիր մը, եւ չուզուի, նոր դրութեամբ, գիտակցութիւն արթնցնել Ռոստոմիոյ աղջկանց մէջ իրենց ունեցած առաջնորդութեանց համար, անոնց արժէքն իսկապէս ցոյց տալ, պարտականութիւն, աշխատութիւն դնել հաստատ հիմքերու վրայ :

Ասոնք պէտք են այսօրու իսկ, Ռոստոմիոյն ալ չեն ժխտեր աղջկանց դաստիարակութեան կարեւորութիւնը, մանաւանդ թէ իրենք համոզուած են որ պոյսական հով մը իր չունչին հետ կը տանի հոն կտաւի փալուսն կտորներ, սովորութիւններ, մեղկութիւն, ծուրութեան հեղտանք, ճիշտ ան փրփուրներուն պէս, զորս Ռոստոմիոյն ափունքներուն վրայ կը թողու Մարմարայի խեղ աղբերն :

ՀՐԱՆԴ

ՄՏԳԻ ՄՇԱԿՈՒԹԻՒՆ

ԴԻՏՈՂՈՒԹԻՒՆ ՕԳՈՒՏՆԵՐԸ

Միտքը մշակելու առաջին եւ ամենէն պարզ միջոցը քրիստոնէին է : Սա մեր կեանքին մէջ ամէն պատահած բաները մեր ուշադրութեան առարկայ ընելն է : Ասով է որ նոյն իսկ մեր մանկութենէն դադարեալներու եւ իրողութեանց, բաներու եւ ճշմարտութեանց ճոխ պայտք մը կը տանանք . ասով է որ զիտեք թէ կրակը կ'այրէ, թէ վարդը գեղեցիկ է, թէ գեղեցկութիւնը հաճելի է, թէ մարդը խոսող է զատող էակ լինել է, թէ մեր սխալները չատ են, թէ մեր մարմինները գերեզման կ'երթան, թէ սեռութեան սերունդի կը յաջորդէ, թէ միայն լուսը, գեղեցիկը կը մնայ : Բոլոր այն բաները որ կը տեսնենք, կը լսենք, որ կը զգանք զգայարանքով կամ գիտակցութեամբ, կամ որոք կը ծանօթանանք ուղ-

ղակի կերպով, զրեթէ առանց մեր խորհելու եւ տրամաբանելու կարողութիւնները գործածելու, զիտողութեան ներքեւ կրնան դառնալ : Երբ այս զիտողութիւնը անմիջապէս մեր անձին կը վերաբերի, կրնանք կոչել դայն փշուրածութիւն : Այսպէս կրնամ ըսել թէ փորձառութեամբ գիտեմ կամ փորձառու եմ թէ խորհելու, վախճալու, սիրելու, եւ այլն կարողութիւններ ունիմ, թէ անորժակներ եւ կիրքեր կը գործեն իմ մէջս, եւ թէ կեանքիս մէջ շատ անձնական զէպքեր պատահած են ինձի :

Եւ երբ ու եւ բանի մը ընտելութիւնը կամ յատկութիւնները կը հետազոտենք ալ եւս միջոցներով, այս տեսակ զիտողութիւնը կը կոչուի փշուր : Այսպէս երբ կապարեայ գնդակ մը ջուրը կը նետեմ կ'ընկղզւիմ, եւ երբ անդիլի մէջ կը նետեմ կը լուրայ . երբ ջուրը սաստիկ կը պղծեցնենք կը սառնի, իսկ երբ սաստիկ կը տաքանանք չոգի կը փոխուի, երբ երկու գայլախառն իրար կը զարնեմ կայծ կ'ընկնէ, երբ սեղմ կը ցանեմ կը բուսնի եւ ծաղիկ կ'ըլլայ :

Հիմա տեսնենք թէ ինչ են զիտողութեան օգուտները : Դիտողութեամբ է որ մեր առաջին դադարեալները կը ստանանք : Այս է որ մեր բոլոր ծանօթութեանց հիմք կը դնէ . առանց զիտողութեան, առանց նախ արտաքին առարկաներէ եւ մեր ներքին աշխարհին, մեր արտին, մտքին եւ հոգւոյն գործողութիւններէ, մեր անորժակներէն եւ կիրքերէն, հաճոյքներէն եւ ցաւերէն : Դիտողութեամբ ծանօթութիւններ եւ փորձառութիւններ ստանալու ամենալին բան մը չենք կրնար գիտնալ ոչ ալ սովորել, ու եւ կերպով : Դիտողութիւնն է որ պէտք է տայ իրաց վրայ ունեցած մեր առաջին դադարեալները, եւ այս զիտողութիւնը երկու կերպով կ'ընենք, մեր արտաքին զգայարաններով արտաքին աշխարհին ծանօթանալով, եւ մեր ներքին զգայարանքով, այսինքն գիտակցութեամբ, մեր ներքին աշխարհին ծանօթանալով :

Նաեւ, այն բոլոր ծանօթութիւնները որ կը ստանանք զիտողութեամբ՝ կը ստանանք ուղղակի աղբիւրներէն : Անով կը տեսնենք եւ կը ծանօթանանք անոնց ինչպէս որ են, կամ կը թուին մեզի . եւ այս մեզ կուտայ իրերուն վրայով աւելի պայծառ եւ հաստատ ըմբռնումներ : Դիտողութեամբ մեր ընդունած գաղափարները աւելի կենդանի կ'ըլլան եւ նախադասութիւնները, անոնցմէ չիւնուած ճշգրտաբանութիւնները, աւելի բացայայտ : Ինչ երբ ծանօթութիւն կ'առնենք ուրիշ միջոցներով, ինչպէս դաստիարակութեամբ, ընթերցանութեամբ, խօսակցութեամբ, ուրիշ մարդոց գաղափարներուն օրինակներուն միայն կը ծանօթանանք, ու այսպէս քայլ մը հեռի կ'ըլլանք ճշմարտութեան բուն աղբիւրներէն : Վերջապէս, զիտողութեան ուրիշ օգուտ մըն ալ, առեւտրութիւն մըն ալ այս է որ անով գիտութիւն կրնանք բնականաբար բոլոր օրուան միջոցին, մեր կեանքին ամեն վայրերէն եւ մեր կեանքին ամեն րոպէին, անով մեր մտաւորական գիտելի միշտ կրնանք ծոխացնել, ի բաց առեւտրի միջոց կը ընանք : Եւ միշտեւ իսկ յայտնաւ մեր երազելուն յիշողութիւնը ճշմարտութիւններ պիտի ստղծենք մեզ եւ հիմ դնէ մարդկային ընտելութեան լաւագոյն ծանօթութեան՝ թէ՛ իր գործութեանց եւ թէ տկարութեանց վրայ :

Տեսնենք թէ ինչպէս ամենէն լաւ կերպով կրնանք օգտուիլ զիտողութեանէն : Թ. Ս. ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆ

ՊԵՐՊԵՐԵԱՆ ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆ

Ուրախ եմ համեստ չըմով կատարուեցաւ Պէրպէրեան վարժարանի մրցանակներու եւ վարձակներու բաշխման հանգիստը :

Ներկայ էին Իզմիրեան եւ Տիմոթէոս Սրբազանները, Ուսումն. Խորհրդին կողմէն Պօղոս Էֆ. Բերկետէնեան, վարժարանի ուսուցչական մարմինը եւ բաւական թուով երկսեռ բազմութիւն մը :

Հանդիսը բացուեցաւ Համալսիք քայլերով զոր դասակի վրայ ածեց այս տարուան շրջանաւարտներէն Պ. Ստեփան Բարեկան, որուն ընկերացաւ ջուրթակով վարժարանին օսեցիկն Պ. Հրանդ Անրէստեան :

Ա. Բ. եւ Գ. Յիշատակութեանց ընթերցումներն ետք որ կ'ընդմիջուէր երգերով եւ այլ եւ այլ կտորներով դասակի վրայ, բաշխուեցան պատուոյ մրցանակներն իւրաքանչիւր դասարանի լաւագոյն աշակերտներուն, մէկէն մինչեւ չորս, դասարանին թուին համեմատ :

Փրանսայի հանրապետական բաւարանին հրատարակիչ ընկերութիւնը երեք գիրք զրկած ըլլալով տուեցաւ համար երեք թարգմանչոյ դասարաններու Ֆրանսերէնի մէջ ամենէն յառաջդէմ աշակերտին, այդ գրքերը նուիրուեցան

Այս տարուան շրջանաւարտներէն՝

Պ. Աղէքսանդր Շաքլեանի

Երկրագործ կարգէն՝

Մարտիրոս Նալբանդեանի

Եւ Երկրացի կարգէն՝

Միքայէլ Կիրճեանի :

Պատուոյ մրցանակի արժանացողներն էին

Երկրագործներու կարգէն՝

Մարտիրոս Նալբանդեան

Ստեփան Մէլմարեան

Երկրագործներու կարգէն՝

Գրիգոր Ինճիկեան

Դեղագործ Դուրիկեան

Միքայէլ Կիրճեան

Դեղագործ Դեղագործեան

Կարապետ Միքայէլեան

Ծառութիւն Պատմական

Արթուր Մեղակերեան

Կրտսերագործներէն՝

Զարեհ Մանուկեան

Վահան Արսլանեան

Ժիրայր Խորասանեան

Լուսն Գալուստեան

Երաժիշտներէն՝

Թալուս Ալլանդեան

Հրայր Անտոնեան

Վկայականներու բաշխումէն ետք՝ Պ.

Աղէքսանդր Շաքլեան իր ուսումնաւարտ

ընկերներուն կողմէն կարգաց հաճիրճ եւ

յուզեալ ուղերձ մը՝ որուն պատասխանեց

Վարժարանին Տնօրէնը գեղեցիկ եւ պերճ

ճառով մը, վերջին անգամուն խօսելով

իր աշակերտներուն կեանքի պարտական

ութիւններուն վրայ եւ յորդորելով զիրենք

արհեստանոցի ոգին, պատիւը, չուրքը,

պերճանքը երբ նուստուութիւնը պիտի ա-

ռաջորդէ անոնց մարդը, արհամարհել

զգայական վայրէկանները, եւ բարձրագոյն

յոթարդութիւններու գոհացումին, առեւտր-

ութեան գործադրութեան մէջ փոփոխել

գերագոյն հաճոյքը, ճշմարիտ երջանկու-

թիւնը :

Այս վարժարանին Տնօրէնը եկաւ

համարել իր ուսումնաւարտ սաներուն

ճակատները, երբ հանդիսականներն ալ

ճառէն արդէն երկարացած կարծես՝ կը

ծափահարէին մոլեգին :

Տիմոթէոս Էֆ. խօսք տուելով ոգե-

ւորեալ առեւտրականութիւն մը ըրաւ ուր ներդրեց Պէրպէրեան էֆէնդիին հիանալի յարատեւութիւնը, անխնայ աշխատասիրութիւնն ու անձնուէր գործունէութիւնը : Այս ճառն ալ շատ անգամներ ընդմիջուեցաւ ծափահարութիւններով :

Ապա՝ Պօղոս էֆէնդին Բերկետէնեան յանուն Ուսումնական խորհրդին իր նոր-հաւորութիւնները յայտնեց Վարժարանին Տնօրէն Պէրպէրեան էֆէնդիին իր ցուցուցած գեղեցիկ արդիւնքներուն համար, ուրոք — ըսաւ — ինքն ալ ակնառեւ եղած էր քանիցս ներկայ դրսեւելով ամառներ ընտելութիւններուն, եւ ինչոցուց միանգամայն եւ մեր երախտագիտութեան պարտքն առ Վերափառ Սուլթան Համիտ Խան Կայսրն, որու բարձր հովանիին տակ կա-

րող կ'ըլլանք յառաջիկայ ամէն կերպով :

Հանդիսը փակեց Իզմիրեան Սրբազան

Պահպանչով մը եւ հանդիսականներն

սկսան ցրուիլ ընտանեկան այս համա-

լըմբումով ընթաց տպաւորութեան տակ :

Այս տարուան շրջանաւարտներն են

իրենց ստացած թիւերուն կարգով .

Պ. Աղէքսանդր Շաքլեան Իզմիրցի

Պ. Գառն Սիրաքեան Պոսեցի

Պ. Արմենակ Պաշտատեան »

Պ. Արշակ Յէրմանեան »

Պ. Յակոբ Աշեան »

Պ. Նշան Ճիւղէնեան »

Պ. Գրիգոր Ճէրլանեան »

Պ. Ստեփան Բարեկան »

ՕՐՈՒԱՆ ՆԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ

Բարիկ 21 յուլիս

Սիւնիները կարեցին Պանկթօքի եւ Սալիսի միջեւ հեռագրական գիծերը :

— Բա՛ն օրագիրը կ'ընէ թէ Երեւանի ժողովի հինգ անդամներն օրուան հաւաքով Ռուսիոյ դեսպանը իմացուցած է արտաքին գործոց նախարար Պ. Տեղէլի թէ Ռուսիա Սիւնի խնդրին մէջ օժանդակ պիտի ըլլայ Փրանսայի : Ռուսիոյ այս որոշումը միեւնոյն ժամանակ հաղորդուեց Լորտ Ռոպէրթի եւ, Հաւանքէն զուտակաւ նաւախումբ մը Սիւնի պիտի երթայ :

— Կէս պաշտօնական ազգարարութիւն մը կ'ընէ թէ՛ Բեղարարիկէն կը հաղորդուի որ Սիւնի գէպերը մեծ արձագանք դառն են հոն : Անգլիոյ ընթացքը զարմանք կը պատճառէր, եւ վրդովեալ կը հարցնէին թէ արդեօք ծանր գէպեր պիտի չպատահէին, ասկայն Պ. Տեղէլի չափաւոր, բարոյ, իմաստուն եւ հաստատաւոր լեզուն ցրեց ամէն վրդովում : Տարակոյն չկայ թէ Սիւնի խնդիրը շուտով պիտի կարգադրուի :

— Երեւանի մէջ արտաքին գործոց նախարարը պատասխանելով Պ. Հաւանքիին հարցապնդումին յայտարարեց որ Սիւնի պահանջած է գոհացում եւ անմիջական հատուցում : Կը յուսայ թէ Սիւնի զանազան Փրանսայի պահանջումներուն արդարեւ չափաւոր ըլլալը : Սիւնի գիտէ նաեւ թէ Փրանսա գործելու կա-

րող է :

Երեւանի Երեւանիստական ժողովին նման օրակարգ մը չունի :

— Երեւանի մէջ փոփոխութեամբ, Հաւանքի կառավարութեան զիտողութեանց Երեւանիստական ժողովը վերանստատուեց քանի մը յաւելումներ զոր ջնջած էր ձեռնարկը : Ուրեմն Երեւանի մէջ պիտի վերադարձուի ձեռնարկային :

— Երեւանի ժողովը ընտելութեանց Սեբ-

պիոյ հետ առեւտրական պայմանագրութիւնը, եւ յետոյ առանց վիճարանութեան հաւանք Տնօրէնի համար 7,000,000 Ֆրանքի վարկ տալու :

— Կատալարութիւնը որոշեց որ Փրանսա պաշտօնապէս պիտի չմասնակցի Անվերսի ցուցահանդէսին այլ Պրիւսէինին :

Լոնտոն, 23 յուլիս

Թիւն-Յիւնի կը հաղորդեն թէ Սիւնի վերջին դէպքերուն առթիւ, ինչական կառավարութիւնը ձեռք կ'առնէ պէտք եղած միջոցները սիւնիներուն օգնելու համար :

— Պանկթօքի կը հաղորդեն թէ Երեւանի անձնակազմը անհաշտ պատրաստութիւններ կը տեսնեն : Սիւնիական կառավարութիւնը քանի մը դաւաճներու մէջ արգիլեց բրնձի արտածումը :

— Երեւանի ժողովի մէջ արտաքին գործոց նախարարութեան խորհրդակցութեան ինչոյն խնդրին ըլլալով որոշուած է լորտ Տեղէլի շուտով Բարիկ վերադարձնել որպէս զի ինչ ինչ կէտերու մասին բանակցութիւններ կատարէ : Սեր Է. Կրէյ աւելցուց թէ յուլիս 13ին Ֆրանսական թիղթախութիւնը նաւերէն ընդդէմ սիւնական բեղերուն մղուած կռուի մասին եւ կամ տեղեկութիւններն իրարու հակառակ են, ուստի այժմ հաւաքաւորութիւնը վերջ տար յայտնել ո՛ր է կարծիքը : Ներկանագրական եւ երեք Ֆրանսական թիղթախութիւնը նաւ կայանած են Պանկթօքի աղբիւ :

Բեղարարիկ, 21 յուլիս

Կը հաւատեն թէ գերման կառավարութիւնը ընդունած է Ռուսիոյ առաջարկը Պրիւսիոյ մէջ շարունակելու համար առեւտրական դաշնագրին բանակցութիւնները :

Վիեննա, 21 յուլիս

Պաշտօնական Օրէնքից հրատարակեց հրամանագիր մը որով կ'արգիլուի խոտի, յորդի եւ վարակի արտածումը : Արգիլը անմիջապէս գործադրութեան պիտի մտնէ :

Համպուր, 21 յուլիս

Յունիս 16ին 20 Սանթոս գետնող նաւու մը նաւապետը յայտարարած է թէ այդ միջոցին զեղին տեղիք օճէ զէպը չկ'առեւտրական գիծերը լաւ էր :

Մոսկա, 21 յուլիս

Թոմսկայի դատարանին տոշու այսօր սկսաւ կղզի մեծարարութիւնի դէմ գաղտը :

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԱՅՏԵՆԻՈՒԹԻՒՆՔ

Սեղարարիկ Ս. Արիստակէս եւ Գառնպարեան Ս. Սարգիս եպիսկոպոսները չորհրդարթի հիւանդանոց գնացին, ուրախ թէ այնպիսի տուին Տատեան Աթիւնի փաշայի : Երէկ ալ Իսկիւսար Ս. Ուշ եւ Ս. Կարապետ եկեղեցիներն զնացին աղօթելու եւ յետոյ քանի մը այցելութիւններ ալ ըրին : Կէս օրէ վերջ ալ Պոլիս անցնելով պտուեցան նշանաւոր վայրերը :

— օ —

Ամերիկայի Հայոց հովիւ Արթ. Տ. Յովսէփ վարդապետ Սարգսեան որ քանիցս հրաժարագիր զրկած է ի Պատրարքարան, վերջին օրերս ալ գրեթէ է ի Պատ-

